

Nr 8.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående en allmän decentralisering av stadsförvaltningen m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 45, av herr *Persson, Ivar, m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte *dels* uttala sig för en allmän decentralisering av statsförvaltningen på alla de områden, där detta med fördel låter sig genomföra, *dels* besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville tillsätta en kommission med uppdrag att pröva alla decentraliserings- och förenklingsåtgärder, som kunna vidtagas först efter beslut i vederbörlig ordning.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från statskontoret, länsstyrelserna i Västmanlands, Skaraborgs och Göteborgs och Bohus län samt berett tillfälle för Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet och Svenska landskommunernas förbund att inkomma med yttranden.

Statskontoret delar motionärernas uppfattning om det önskvärda i att bryta nuvarande tendens till allt starkare centralisering av den statliga förvaltningen genom att i all den omfattning så kan finnas praktiskt möjligt och lämpligt överlåta beslutanderätten till lokala organ. I fråga om uppgörande av förslag till decentraliseringsåtgärder på förvaltningsområden, där större utrymme för lokala myndigheters handlingsfrihet kan vara ägnad att förenkla och rationalisera verksamheten, kunna olika lösningar tänkas. Det förefaller emellertid statskontoret tveksamt om den av motionärerna antydda utvägen att för ändamålet tillsätta en kommitté eller kommission är den mest ändamålsenliga. Måhända vore det lämpligare att låta de berörda myndigheterna enligt givna direktiv själva var för sitt område inkomma med förslag till decentraliseringsåtgärder, vilka förslag därefter kunde underkastas granskning antingen av den för större organisationsfrågor speciellt inrättade statens organisationsnämnd eller genom för ändamålet särskilt tillkallade organisationsakkunniga.

Länsstyrelsen i Västmanlands län säger sig länge ha varit av den uppfattningen, att en decentralisering av statsförvaltningen skulle kunna ske i fråga om många arbetsuppgifter, som nu avgöras centralt, och att en dylik avbyråkratisering skulle vara till fördel för alla. Länsstyrelsen stöder den tanke, som ligger till grund för motionen.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län framhåller att en överflyttning i lämplig omfattning av beslutanderätten från centrala myndigheter till länsmyndigheter i många fall torde vara befogad men också att många ärenden utan

olägenhet kunna överflyttas från länsmyndigheter till ortsmyndigheter. Länsstyrelsen instämmer i motionens syfte och förordar en utredning av frågan.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län finner vad i motionen uttalats vara i högsta grad beaktansvärt. Det synes länsstyrelsen vara av den största vikt att de tendenser i centraliseringshänseende, som göra sig gällande, i tid bromsas. Här föreligger uppenbara risker både för överorganisation och för att de lokala förvaltningsorganen förvandlas till osjälvständiga verkställighetsmaskiner utan egen handlingsförmåga. Länsstyrelsen uttalar det önskemålet, att de utredningar, som må komma till stånd, få beröra centraliseringsfrågan även ur den synpunkten, att en prövning sker i vad mån särskilda ämbetsverk, vilkas uppgifter väsentligen beröra vissa landsdelars specialintressen, lämpligen kunna förläggas annorstädes än i huvudstaden.

Svenska stadsförbundet framhåller att de kommunala myndigheterna blivit lidande genom den i motionen påtalade centraliseringsprocessen och betecknar denna som en mycket betänklig urartning av den offentliga förvaltningsorganisationen. Den i motionen åsyftade decentraliseringen och förenklingen bör taga sikte ej minst på att bereda de kommunala organen en självständigare ställning inom förvaltningen.

Svenska landstingsförbundet påpekar att den centraliseringstendens, som utmärkt det sociala reformarbetet, ur den kommunala självstyrelsens synpunkt är ägnad att ingiva allvarliga farhågor. Utvecklingen bör icke få leda därhän att landsting och kommuner endast bli verkställighetsorgan för staten, utan utrymme bör lämnas för en verklig självstyrelse, som utövas under frihet och ansvar. Emellertid måste vissa garantier skapas för ett i möjligaste mån enhetligt förvaltningsförfarande. Detta torde kunna ske genom att besvärsmätt till högre myndighet föreligger.

Svenska landskommunernas förbund finner att tanken att man skulle söka decentralisera statsförvaltningen har åtskilligt för sig. Det kan icke förnekas att den ansvällning av statsverksamheten, som ägt rum i senare tid, i hög grad försvårat det kommunala arbetet ute i bygderna. Å andra sidan förhåller det sig utan tvivel så att det många gånger kan vara nödvändigt att hos ett enda organ lägga ansvaret för en statlig verksamhetsgren därför att risken för olika tillämpning av utfärdade bestämmelser eljest skulle bli alltför stor. Ehuru förbundets styrelse är fullt medveten om uppgiftens svårighet vill den icke motsätta sig förslaget om tillsättande av en kommission, som skulle få i uppdrag att pröva alla de decentraliserings- och förenklingsåtgärder, som i nu berört hänseende kunde ifrågakomma.

Samtliga remissinstanser ställa sig förstående till motionens syfte. Utskottet är också ense med motionärerna om att åtgärder böra vidtagas för att decentralisera förvaltningen och i möjligaste mån förenkla densamma. Med den ansvällning av statsverksamheten, som föranletts av det raskt fortskridande reformarbetet, har följt en stark centralisering inom förvaltningen och en tendens till försvagning av den kommunala självstyrelsen. Vådorna härav ha dock börjat uppmärksammas, och i princip torde alla numera vara ense om att decentraliseringsåtgärder på förvaltningsområden, där större ut-

rymme för lokala myndigheters handlingsfrihet lämpligen kan beredas och leda till förenkling och rationalisering av verksamheten, böra genomföras.

Motionärerna yrka att riksdagen efter ett uttalande till förmån för en allmän decentralisering av statsförvaltningen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville tillsätta en särskild kommission med uppdrag att pröva olika decentraliserings- och förenklingsåtgärder, som kunna vidtagas först efter beslut i vederbörlig ordning. Utskottet är i likhet med statskontoret tveksamt om lämpligheten av att en särskild kommission härför tillsättes. Utskottet vill i stället förorda att frågan om decentraliserings- och förenklingsåtgärder på statsförvaltningens område i första hand göres till föremål för utredning. Genom denna skulle säkrare hållpunkter för bedömande av möjligheterna till önskvärda åtgärder i motionens anda kunna vinnas liksom också större klarhet över vilka vägar som för syftet lämpligen böra komma till användning.

Med vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del, i anledning av förevarande motion, I: 45, ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en decentralisering av statsförvaltningen på de områden, där detta med fördel låter sig genomföra.

Stockholm den 11 april 1947.

På utskottets vägnar:

VERNER SÖDERKVIST.

Närvarande: Herrar *Söderkvist, Näsgård, Persson, Einar, Arrhén, Fahlander, Nilsson, Hjalmar, och Sundelin.*